

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **J.**, bývajúceho v H., proti žalovaným **1/ D.**, bývajúcemu v G., **2/ A.**, bývajúcemu v M., **3/ L.**, bývajúcemu v D., **4/ IL.**, bývajúcej v D., **5/ V.**, **a.s.** so sídlom v B., **o určenie vlastníckeho práva**, vedenej na Okresnom súde Galanta pod sp. zn. 8 C 73/2002, na dovolanie žalovaných 3/ a 4/ zastúpených JUDr. E., advokátkou so sídlom v G., proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 30. apríla 2008 sp. zn. 11 Co 197/2007, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trnave z 30. apríla 2008 sp. zn. 11 Co 197/2007 **z r u š u j e** a vec vracia Krajskému súdu v Trnave na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Galanta rozsudkom z 10. mája 2007 č.k. 8 C 73/2002-185 zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal určenia, že je vlastníkom nehnuteľností v katastrálnom území D. zapísaných v katastri nehnuteľností na liste vlastníctva č. X. ako rodinný dom súpisné č. X. postavený na parcele č. X. a pozemky parcela č. X. – zastavaná plocha vo výmere X. m², parcela č. X. – záhrada vo výmere X. m² a parcela č. X. – záhrada vo výmere X. m² (ďalej len „nehnuteľnosti“). Žalovaným nepriznal náhradu trov konania. Dokazovaním vykonaným výsluchmi svedkov a účastníkov konania, listinnými dôkazmi, spisovým materiálom katastrálneho úradu a vyšetrovacím spisom zistil, že 19. januára 2000 bola uzavretá kúpna zmluva, ktorou žalobca predal nehnuteľnosti žalovanému 1/ za 110 000 Sk; vklad do katastra podľa tejto zmluvy povolil katastrálny úrad 17. februára 2000 (pod č. V.). Žalovaný 1/ následne kúpnu zmluvou z 21. februára 2000 predal nehnuteľnosti žalovanému 2/ za kúpnu cenu 120 000 Sk; vklad do katastra podľa nej povolil katastrálny úrad 24. februára 2000 (pod č. V.). Žalovaný 2/ potom kúpnu zmluvou zo 6. septembra 2003 predal nehnuteľnosti žalovaným 2/ a 3/ za kúpnu cenu 387 000 Sk, ktorá bola uhradená z prostriedkov obstaraných hypotekárnym úverom poskytnutým žalovanou 5/; vklad do katastra nehnuteľností bol

povolený katastrálnym úradom 28. októbra 2003 (pod č. V.). Žalobca pri uzatváraní kúpnej zmluvy z 19. januára 2000 vedel, o aký právny úkon ide a aké sú jeho právne dôsledky; zmluvu uzavrel v predpísanej písomnej forme, slobodne a bez nátlaku, prejav jeho vôle je určitý a zrozumiteľný. Pri uzatváraní zmluvy nekonal žalobca v omyle. Prevádzané nehnuteľnosti sú v tejto zmluve dostatočne presne označené údajmi katastra a kúpna cena za ne bola v súlade so zákonom určená dohodou účastníkov. V danom prípade z obsahu zmluvy nevyplýva, že by malo ísť o zabezpečovací prevod práva k nehnuteľnostiam.

Proti rozsudku súdu prvého stupňa podal odvolanie žalobca. Krajský súd v Trnave rozsudkom z 30. apríla 2008 sp. zn. 11 Co 197/2007 napadnutý rozsudok vo veci samej potvrdil vo vzťahu k žalovaným 1/, 2/ a 5/ a zmenil vo vzťahu k žalovaným 3/ a 4/ tak, že určil žalobcu za vlastníka nehnuteľností. Napadnutý rozsudok potvrdil tiež v časti o náhrade trov prvostupňového konania. Žalovaným nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Odvolací súd vychádzal z toho, že žalobca preukázal naliehavý právny záujem na žalobou požadovanom určení (§ 80 písm. c/ O.s.p.). Žaloba bola voči žalovaným 1/, 2/ a 5/ správne zamietnutá pre nedostatok ich pasívnej vecnej legitímácie. Vo vzťahu k žalovaným 3/ a 4/ odvolací súd poukázal na potrebu prejudiálneho vyriešenia otázky platnosti kúpnych zmlúv, ktorými malo dôjsť k prevodu nehnuteľností zo žalobcu na žalovaného 1/, potom na žalovaného 2/ a následne na žalovaných 3/ a 4/. Dokazovaním, ktoré vykonal súd prvého stupňa, mal odvolací súd preukázané, že k uzavretiu kúpnej zmluvy medzi žalobcom a žalovaným 1/ došlo preto, lebo žalobca chcel finančne vypomôcť svojmu známemu B., ktorý nemal dostatok finančných prostriedkov na opravu havarovaného auta. Za tým účelom žalovaný 1/ poskytol žalobcovi pôžičku 110 000 Sk s tým, že na jej zabezpečenie mali ako záloh slúžiť nehnuteľnosti. Podľa zhodných tvrdení žalobcu a žalovaného 1/ išlo im len o túto pôžičku a jej zabezpečenie, nie o predaj nehnuteľností. Odvolací súd v tejto súvislosti poukázal na zmluvu o pôžičke z 19. januára 2000 založenú vo vyšetrovacom spise OÚV PZ Galanta č. Č.. Medzi účastníkmi zmluvy o pôžičke nebolo sporné, že v prípade nesplatenia pôžičky v dohodnutej dobe žalobca „príde o dom“, avšak ešte pred splatnosťou pôžičky bol na katastrálny úrad podaný návrh na vklad podľa kúpnej zmluvy z 19. januára 2000 a katastrálny úrad vklad povolil. Podľa názoru odvolacieho súdu nezohľadnil súd prvého stupňa dôsledne všetky uvedené okolnosti a nezaoberal sa otázkou, či pri uzavretí kúpnej zmluvy z 19. januára 2000 bola žalobcova vôľa v zhode s jej prejavom a či zmluva bola uzavretá vážne. Na základe vykonaného dokazovania dospel k záveru, že nehnuteľnosti mali slúžiť ako záloh zabezpečujúci splnenie záväzku žalobcu zo zmluvy o pôžičke. Žalobca si

chcel požičať peniaze, a nie predať nehnuteľnosti; obdobne žalovaný 1/ mu chcel peniaze požičať, a nie kúpiť od neho dom. Zmluvu teda obaja neuzavreli vážne. Dôsledkom toho je jej absolútna neplatnosť (§ 39 Občianskeho zákonníka). I keď zákonu neodporovalo samo uzavretie kúpnej zmluvy, predsa len išlo o rozpor s ním, lebo účastníkmi bol v danom prípade dohodnutý tzv. prepadný záloh s úmyslom obísť kogentnú úpravu záložného práva. Vychádzajúc zo zásady, že nikto nemôže previesť na iného viac práv ako sám má, vychádzal odvolací súd z neplatnosti aj všetkých nasledujúcich kúpnych zmlúv, ktorými mali nehnuteľnosti nadobudnúť žalovaný 2/ a po ňom žalovaní 3/ a 4/. Z výsledku takéhoto vyriešenia uvedenej predbežnej otázky (platnosti kúpnych zmlúv) vyplynul pre odvolací súd záver, že nedošlo k platnému prevodu vlastníctva zo žalobcu na žalovaného 1/ (ani následne na žalovaných 2/, 3/ a 4/), preto žalobcu treba naďalej považovať za vlastníka nehnuteľnosti. So zreteľom na uvedené, odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa vo vzťahu k žalovaným 1/, 2/ a 5/ potvrdil (§ 219 O.s.p.) z dôvodu nedostatku ich vecnej pasívnej legitímácie, a vo vzťahu k pasívne vecne legitimovaným žalovaným 3/ a 4/ zmenil (§ 220 O.s.p.) tak, že žalobe vyhovel a určil, že vlastníkom nehnuteľností je žalobca.

Uvedený rozsudok odvolacieho súdu napadli dovolaním žalovaní 3/ a 4/, a to vo výroku, ktorým bolo žalobe vyhovené. Žiadali ho v celom rozsahu zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Uviedli, že odvolací súd založil svoje rozhodnutie na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Za nesprávny označili názor odvolacieho súdu, že nebolo úmyslom žalobcu predať nehnuteľnosti a žalovaného 1/ tieto nehnuteľnosti kúpiť. Ich spôsobilosť na právne úkony nebola obmedzená, obaja sú spôsobilí rozpoznávať právne dôsledky svojich úkonov. Bezpochyby vedeli, aký právny úkon robia (dovolatelia poukázali na obsah nimi uzavretej kúpnej zmluvy a tiež návrhu na vklad do katastra nehnuteľností) a aké sú s ním spojené právne následky. Zmluvu uzavreli slobodne, vážne, určito, zrozumiteľne a v predpísanej forme. V danom prípade nemožno poskytnúť žalobcovi ochranu jeho práva (§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka), lebo sa jej domáha ten, kto porušil zákon, a proti tým (žalovaným 3/ a 4/), ktorí konali v súlade so zákonom, ničím nezavinili daný stav a majú niest' dôsledky protiprávneho konania iných. Nesprávny je aj záver odvolacieho súdu, že v danom prípade došlo medzi žalobcom a žalovaným k dojednaniu tzv. prepadného zálohu; odvolací súd z neznámeho dôvodu neaplikoval ustanovenie § 533 Občianskeho zákonníka o zabezpečovacom prevode práva. Odvolací súd vychádzal tiež z nesprávneho názoru, že žalobca preukázal naliehavý právny záujem na určení jeho vlastníctva proti žalovaným 3/ a 4/, ktorí konali v súlade so zákonom a nehnuteľnosti

zhodnotili. Krajský súd v Trnave pochybil aj tým, že neprihliadol na ochranu dobromyseľne nadobudnutých práv žalovanými 3/ a 4/. Napokon v rozpore so zákonom zmenil rozsudok súdu prvého stupňa bez toho, aby zopakoval alebo doplnil ním vykonané dokazovanie a svoje právne závery založil na odlišných skutkových zisteniach. Na odvolacom pojednávaní nebolo vykonané žiadne dokazovanie, v dôsledku čoho nemal odvolací súd zákonný podklad pre zmenu prvostupňového konania. Podľa názoru dovolateľov tým došlo k procesnej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.).

Žalovaní 3/ a 4/ doplnili dovolanie podaním z 10. novembra 2008, v ktorom (o.i.) poukázali na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 281/2005, v zmysle ktorého domáhať sa neplatnosti zmluvy pre rozpor s dobrými mravmi nemôže ten účastník zmluvy, ktorý sám konal v rozpore s dobrými mravmi. Krajský súd v Trnave k riešeniu otázky neplatnosti zmluvy pristúpil formalisticky a neprihliadol na to, že žalobca spôsobil neplatnosť kúpnej zmluvy z 19. januára 2000. Odvolací súd nevzal na zreteľ ani to, že účel § 39 Občianskeho zákonníka treba vnímať vo väzbe na princípy spravodlivosti a ochrany dobromyseľne nadobudnutých práv. Podľa názoru dovolateľov nie je sankcia absolútnej neplatnosti právneho úkonu namieste vtedy, ak sa jej dopad prieči účelu uvedeného ustanovenia.

Žalobca sa k dovolaniu písomne nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), ktorí sú riadne zastúpení (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, proti ktorému je dovolanie prípustné (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a dospel k záveru, že tento rozsudok treba zrušiť.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

V súlade s § 242 ods. 1 O.s.p. dovolací súd skúmal, či konanie na súdoch nižších stupňov nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p. O vadu tejto povahy ide vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Tieto procesné vady neboli v dovolaní tvrdené a v dovolacom konaní ani nevyšli najavo.

Povinnosť dovolacieho súdu skúmať, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní zaťaženom procesnou vadou, nie je daná len vo vzťahu k procesným vadám v zmysle § 237 O.s.p., ale tiež vo vzťahu k procesným vadám inej závažnej povahy (tzv. iným vadám), pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. So zreteľom na to dovolací súd skúmal, či v prejednávanej veci nedošlo k takejto procesnej vade. Inou vadou konania (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), na ktorú musí dovolací súd prihliadnuť aj vtedy, ak (prípadne) nie je v dovolaní namietaná, je procesná vada, ktorá na rozdiel od väd taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p. nezakladá zmätočnosť rozhodnutia. Jej dôsledkom je vecná nesprávnosť a základom porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní.

V skutkovom rámci, danom individuálnymi okolnosťami preskúmvanej veci, majú osobitný význam právne úkony žalobcu a žalovaného 1/ z 19. januára 2000. Otázku platnosti ich kúpnej zmluvy z uvedeného dňa riešil dovolací súd ako prejudiciálnu. Z hľadiska jej vecne správneho vyriešenia bolo kľúčovým dostatočné zistenie skutkových podkladov pre rozhodnutie súdu. Dovolací súd na problematiku skutkových zistení osobitne poukazuje, lebo ustanovenie § 213 ods. 2 O.s.p. umožňuje odvolaciemu súdu, aby na základe doplneného dokazovania dospel k vlastnému zisteniu skutkového stavu, prípadne aj odlišnému od skutkového zistenia súdu prvého stupňa. Ak sa ale dovolací súd chce odchyliť od skutkových zistení súdu prvého stupňa na základe bezprostredne pred ním vykonaných dôkazov, musí dokazovanie sám zopakovať a zadovážiť si tak rovnocenný podklad pre odlišné hodnotenie dôkazov v zmysle § 132 O.s.p. Pokiaľ tak nepostupuje, zaťažuje konanie tzv. inou procesnou vadou.

Súd prvého stupňa mal výsledkami ním vykonaného dokazovania (výsluchmi účastníkov a svedkov, listinnými dôkazmi a spisovými materiálmi) skutkovo preukázané, že pri uzatváraní kúpnej zmluvy z 19. januára 2000 bolo skutočnou vôľou žalobcu (predávajúceho) predat' nehnuteľnosti žalovanému 1/ a že skutočnou vôľou žalovaného 1/ (kupujúceho) bolo nehnuteľnosti od neho kúpiť. Iná vôľa týchto účastníkov nebola podľa zistení súdu prvého stupňa preukázaná.

Odvolací súd na rozdiel od toho vychádzal z odlišného skutkového zistenia, že reálna vôľa účastníkov uvedeného právneho úkonu bola iná, než vyjadrili v kúpnej zmluve, a že im ani nešlo o predaj a kúpu nehnuteľnosti. Podkladom pre tento, v porovnaní so záverom súdu prvého stupňa, odchylný skutkový záver odvolacieho súdu mohlo byť len zopakovanie alebo doplnenie dokazovania. Odvolací súd ale žiadne dokazovanie nevykonal. Uvedený, procesne nesprávny postup odvolacieho súdu mal za následok tzv. inú vadu konania.

Zo zápisnice z pojednávania pred odvolacím súdom 30. apríla 2008 vyplýva, že odvolací súd na tomto pojednávaní nevykonal žiadne dokazovanie – podanie správy predsedom senátu o doterajšom priebehu konania, ktorá povinnosť vyplýva odvolaciemu súdu z § 215 O.s.p., nie je zopakovaním dokazovania (§ 122 a nasl. O.s.p.); zopakovaním dokazovania nie je ani vyjadrenie sa jednotlivých účastníkov konania (ich právnych zástupcov) k veci na odvolacom pojednávaní. Z dovolaním napadnutého rozsudku je zrejmé, že odvolací súd z hľadiska zistenia skutočnej vôle žalobcu a žalovaného 1/ pri uzatváraní zmluvy z 19. januára 2000 priznal osobitný význam zmluve o pôžičke z 19. januára 2000 založenej vo vyšetrovacom spisu OÚV PZ Galanta č. Č. (význam tohto právneho úkonu je v rozsudku odvolacieho súdu vyjadrený aj graficky). Odvolací súd ale dokazovanie ani týmto listinným dôkazom, ktorý považoval za tak významný, nevykonal (§ 129 O.s.p.).

Keďže si odvolací súd v prejednávanej veci nežadovávajúci rovnocenný podklad pre odlišné hodnotenie dôkazov v zmysle § 132 O.s.p., sú jeho skutkové a na ne nadväzujúce právne závery zatiaľ predčasné a dovolaciemu súdu v súčasnom štádiu konania neprislúcha oprávnenie posudzovať správnosť týchto záverov odvolacieho súdu.

So zreteľom na to, že v konaní došlo k tzv. inej procesnej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), Najvyšší súd Slovenskej

republiky zrušil dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 14. mája 2009

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková